

Vodnik pri živinoreji našim gospodarjem in gospodinjam.

Živina je kmetijstva nar veči bogastvo. To je stara resnica. Treba je tedaj, de jo tako oskerbljujemo, kakor zasluži. Umna pridnost se pri živinoreji obilo splačuje.

Nadjamo se, de bomo gospodarjem in gospodinjam, starejim in mlajšim, vstregli, ako jim nekatere vodila v živinoreji podamo, katerih dosihmal v domačim jeziku še niso brali. Zlatiga denarja vredne bukve našiga g. Vertovca ^v "Kmetijska kemija"*) imenovane, zapopadejo scer tudi v ti reci tako lepe splošne poduke, de jih večkrat pridno prebirati vsacimu kmetovavcu ne moremo zadosti priporočiti. AH nas vodnik se bo od druge strani v živinorejo vrnil, in to reč po mnogoverstnih plemenih natanjko pretresel. Kar je v g. Vertovcovih bukvah razloženiga, je splošna podloga, na katero naš vodnik svoje posamesne poduke opira. Začel bo

% rejo goveje skivine.

Naša domača goveja živina se šteje k tistimu plemenu žival, ki prežvekuje, zato ima čvetero različnih želodcov, ki so s požiravnikom tako napravljeni in vredjeni, de kerma (futer), ki jo živina požre, pride večidel v 1. želodec (vamp), de se tam enmalo razmeči; iz 1. želodca gre potem v družiga (avbico), ki tisti del, kateri se ima prežvekoveti, po požiravniku nazaj v gobec poda. Tu prežvekuje živina vsak vgrizlej, in kader je zadosti prežvečen, ga požre. Zdej pa ne gre več v 1. ali drugi želodec, ampak, prva dva želodca na strani pustivši, smukne berž v 3. želodec (prebiravnik); tukej ostane med platnicami nekoliko časa, in gre potem polagama v 4. želodec (siršnik) naprej, kjer se se le pravo prebavljanje začne, kakor pri družih živinskih plemenih in tudi pri človeku, ki imajo le en želodec, — Z vodo, mlekarn in sploh s tekočimi rečmi pa se ne godi tako; te grejo večidel naravnost skozi 3. želodec v četertiga. De se to gotovo tako godi, nam pričata 1. in 4. želodec. Pri mladih živinčetih, kise sesajo, je 4. želodec (siršnik) veči kakor prvi (vamp), zato ker perviga želodca (vampa) mlado živinče skoraj ne potrebuje; pri odrašeni živini pa je 1. želodec (vamp) nar v[^]či, zalo ker je začasna hramba vsiga povžitiga živeža razun vode.

Pa emu je *ti* živinoredniku vediti potreba? bo morebiti marsikdo vprašal. — Vodnik mu odgovori na to, de mu je zlo potreba, ker umen živinorednik in kmetovavec mora saj n^oko^o spoznati: kdaj je živina bolna? ali je malo ali hudo bolna? in prav je, ako

ima tudi saj nekoliko zapopadka od zdravilstva. In zavolj tega vam pove vodnik :

Pervič: de jesti in prežvekovati ni vse eno*
Jesti pri goveji živini ne pomeni nič družiga, kakor kermo v vamp devati; to pa po svoji naturi požrešna goveja živina večkrat se tudi takrat dela, kader je že tako bolna, de sta se 3. in 4. želodec svojim opravilam odpovedala, to je, de živina več ne prežvekuje. Iz tega se vidi, de tisti gospodar ali tista gospodinja, ki le na to gledata: ali živina se kaj je, se bosta večkrat goljufala, in bosta svojo živino za zdravo imela, čeravno je že bolna, ker, kakor smo ravno rekli, skušnja uči, de zna živina, čeravno še kaj je, že zlo bolna biti. Pervi in drugi želodec, v ktera živina kermo pervikrat spravlja, sta le malo občutljivi shrambi — in prav prav hudo mora z govejo živino biti, ako jed odpove. Večidel se bo bolna živina poprej prežvekovanju kakor jedi odpovedala. JVaj se tedaj kmetovavec iz tega tole dobro zapomni: 1) če živina še je, pa ne prežvekuje več, je že bolna, 2) če ne prežvekuje, pa tudi ne je več, je hudo bolna.

Drugič: Ker kmetovavec zdej ve', de vse, kar ni tekočiga, pade v 1. želodec in ondi nekoliko časa obleži, in še le po prežvekovanju v 3. in 4. ali pravi želodec pride — mu bo to tudi kazalo, de bolnim govedam se morajo vse zdravila v tekočim stanu v gobec vlivati, de pridejo neutegama v pravi 4. želodec, kjer zamorejo zdravila še le svojo moč razviti. Kdor bolnim govedam zdravila v podobi štup ali scer bolj suhih reči daje, je sam kriv, ako zdravila, ki so padle v neobčutljivi vamp, ondi obleže, brez de bi pomagale. To je sosebno v naglih boleznih, kakor je napenjanje i. t. d., zlo napčno.

Mislim, de zdej dobro razumete, de je kmetovavcu potreba, napravo čveterih želodcov in naturo prežvekovanja poznati. — Drugo pot bo vodnik dalje razlagal.

(Dalje sledi.)

*) Kmetijska kemija, to je, natorne postave in kemijske rasnice obrnjevne na človeško in živalsko življenje, na kmetijstvo in njegove pridelke. Spisal Matija Vertovec — se dobi še v nekterih iztisih v Ljubljani v zalogi »Novic« po 40 kraje. Vred,

Vodnik pri živinoreji našim gospodarjem in gospodinjem.

(Dalje.)

Kazun tega, de ima goveja živina konec noge v dva parklja razcepljene, ima tudi, kakor vsa živina, ktera prežvekje, le v spodnji čeljusti sprednje zobe, namreč 8, zgornja čeljust nima clo nič sprednjih zob, kotčnjekov je pa v vsaki čeljusti 12 (6 na eni, 6 na drugi strani), tedej v obeh čeljustih skupej 24 kotčnjekov.

Tele prinese večidel že seboj na svet na vsaki strani zgornje in spodnje čeljusti troje kotčnjekov, tedej v vsim skupej 12 spodnjih kotčnjekov, — zraven teh pa tudi dva srednja sprednika.

O enim ali dveh tednih po rojstvu predereta še dva sprednjika, to je, na vsaki strani srednikov eden, o dveh ali treh tednih spet dva (na vsaki strani eden) — in o treh ali 4 tednih prideta poslednja dva na vsakim kraji, tako de ima tele, en mesec staro, vsih 8 sprednjih zob.

Ceterti, ali tudi tako imenovani prvi stanovitni kotčnjek pride od 6. do 9. mesca na dan, — peti (ali stanovitni drugi) se prikaže konec družiga, ali o začetku 3. leta, — šesti (ali stanovitni tretji kotčnjek) pa konec 5. ali o začetku 6. leta, tako de ima govedo v 6. letu vse kotčnjeke.

Ker pa vse sprednjike in tudi tiste 3 kotčnjeke, ki jih je sesajoče tele na svet prineslo in se zato tudi mlečni zobje ali mlečniki imenujejo, govedo ob svojim času poredama pomeče, in namesti njih druge stanovitne dobi, je treba živinoredniku tudi to vediti, de spozna starost goveda.

O začetku 2. leta spremeni govedo srednja sprednika, o 3. letu dva, ki sta tema bližnja, o 4. letu spet 2 bližnja, in o 5. letu 2 krajnika. — O 5. letu ima tedej govedo vsih 8 spremenjenih ali stanovitnih sprednikov. Stanovitni sprednji zobje so širji, bolj lopatčasti, in nimajo tako razločeniga vratu.

Kdaj pa se začne sprememba spremenljivih spodnjih 3 kotčnjekov na vsaki strani spredne in zadnje čeljusti?

Pervi ali spodnji kotčnjek se spremeni o 2. letu, — drugi o 3. — tretji pa o 4. letu, tako de ima govedo o 5. do 6. leta vse stanovitne kotčnjeke; — o 7. letu se poslednjič spremenjeni kotčnjeki popolnoma izrasejo, in o tem letu je tedej tudi rast goveda dognana.

Od 8. do 12. leta se ne vidi, de bi bili pri zdravih govedih kaj preveč oribani in škerbinasti, — po 12. letu se pa že skerbine pokažejo, zobje so tumpasti, in se majati začno; o 16. letu začno izpadati. Zdej je tudi čas, de se živina proč da, ker brez dobrih zob se ne more rediti, ako ravno skušnje uče, de so goveda pri skerbui reji starost 30 do 40 let dosegle. Slavni živinorednik Laner na Koroškim je pital enkrat eniga 43 let stariga vola s poparjeno kermo ter ga je čez poprejšno težo za 140 funtov odebelil. Scer skušnje kažejo, de od 100 telet jih po boleznih 5 pogine od poroda noter do odstavljenja, — od tega časa noter do 3. leta pa 2 od sto, pozneje pa 12 od sto. Po 3. letu in tako naprej tedej nar več goved počepa.

Zdej pa še nekaj zastran zob pri goveji živini, kar je vsakimu živinoredniku vediti potreba. Goveji sprednji zobje so že po natori tako slabo v čeljust vtaknjeni, de se radi majejo. Kakošen razloček je v tem med konjskimi terdno zasačenimi zobmi in pa med rahlo vtaknjenimi govejimi! Kdor ni tega nikdar vidil, bi še ne verjel ne. Zato pa še tudi zobje pri več gobčinah ali tudi družih boleznih, če le dlasna (zobje meso) nekoliko svoje kreposti ali moči zgubi, majati začno. Nikar naj se tedej kmetovavec zavoljo tega prikazka preveč ne vstraši, — po odpravljeni bolezni se bo prešla moč dlasne vernila in zobje se ne bojo majali več.

(Dalje sledi.)

Vodnih pri živinoreji našim gospodarjem in gospodinjem.

(Dalje.)

Iz različnima obraza zob se da starost goved nar gotovši določiti. Scer pa so se nekatere druge znamnja, ki pa niso tako gotove, kakor une.

Krave dobijo po vsakim teleta en obroček (Vinko) na rogovih. Ker večidel o 3. letu prvo tele imajo, se doštejejo številu obročkov na rogu še 3 leta, in tako ee v gane starost krave. Je krava jalova ostala ali eno leto ni teleta imela, je prostor med obročkama veliko večji od navadniga. Je pa krava zvergla, se obroček le malo vidi.

Pri bikih se prikaže prvi obroček o 4. letu, in potem zaporedoma vsako leto eden, ki se do 8. leta večidel očitno vidijo.

Kar scer vunanji obraz celiga života *vtiče*, so vpadene sanjci, globoke *nadočesae* jamice, siva dlaka okoli sanje in ušes, bolj viseče ušesa, okd brez bistrosti, okorna hoja brez praviga življenja — • znamnja starosti. Vender vse te znamnja ne povejo tako gotovo števila let, kakor zobje in spremembe na njih.

Plemena goved se ločijo v 3 verste, eno pleme je tisto, ki je na gorah doma, drugo v dolinah in tretje je tisto, ki je mešanca iz perviga in družiga.

Nar imenitniši dolinske plemena so: holanško, poljsko (podoljsko) in ogersko. Ogersko pleme je beiosive ali črnkasto sive barve, ima velike gladke rogove, visoke noge, posebno žlahno meso[^] se da dobro ispitati in je za vprego pripravno. Če bi ogerske goveda tudi za mleko tako dobre bile, kakor so scer dobrih lastnost, bi ne bilo plemena na svetu, ki bi ogersko prekosilo. Ravno tacih lastnost so tudi poljske ([^]podoljske) goveda, ki se od unih le v tem ločijo, de nimajo tako dolzih rogov in bolj nizke noge.

Med goratimi plemeni so nar imenitniši: Štajarsko iz Mircne doline (Miirzthal), Švajcarsko iz Švica, Berna in Freiburga, in pa Tiroljsko. Štajarska krava iz Mircoe doline je nar boljši krava za mleko, in ker je meso tega plemena posebno žlahno, in so tudi voli za vprego po Ogerskih naj prvi, se zamore reči, de so na Avstrijskim goveda tega plemena nar boljši. Le škoda,, de se že težko dobe goveda tega čistiga plemena. Scer pa na Štajarskim zlo obrajtajo in po pravici — Mariahofniško pleme, ki je tudi za mleko posebno dobro. — Švicarsko pleme je zavoljo obilniga mleka in žlahniga mesa sloveče. — Tiroljsko pleme je zavolj mleka obrajtano, pa nima žlahniga mesa, ima posebno debelo kožo, zato se na videz med vsimi plemeni nar hitrejši odebeli, in tudi pri slabi piči ne shujša berž.

Če samo na meso in loj gledamo, bi tedaj ogersko in poljsko živino na prvo stopnjo postavili, — če pa gledamo na obilnost mleka, na žlahnost mesa in pripravnost za vprego, bomo Švajcarskimu in

Štajarskimu plemenu prednost dali, — za gorate kraje, kjer ni preobilne kerme, je pa posebno Tiroljsko pleme pripravno.

(Dalje sledi.)

Vodnik pri živinoreji našim gospodarjem in gospo din jem.

(Dalje.)

Včasih se telica, kadar je leto stara, že pojati začne. Pojajo se domače krave vsaki letinski čas. Pojatve čas terpi 24 do 48 ur, in o S ali 3 tednih vnovič nastopi, ako ni krava breja postala.

Ker je pa telica, eno leto stara, še premlada in preslaba za močne tele(a, naj si umen kmetovavec, ki si hoče lepih in močnih goved prirediti, dobro zapomni tiste skušnje, ktere uče, de naj se telice majhne rodbine še le po plemenu puste, kadar so poldru-

*) Divje goveda se plemene o jeseni (mesca kimovcainkozoperska), ko so 15 do 18 mescov stare) tele sesa 2 do 3 mesca pri materi na paši.

go leto, srednje rodbine kadar so dve leti, velike pa, kadar so blizo poltretjiga leta stare*

Tista misel, de, če se pervimu pojanju ne zadosti, krava potem jalova postane, je o ti mladosti jalova misel; velikoveč je gotovo, de pušanje premladih telic po plemenu, je veliko krivo naših slabih goved* Umnim živinorednikom mende ni treba, tega na daljo dokazovati. Otročja starost ni za pleme. *)

Ko je 9 mescov breja krava se obravila, se pojatev zopet o 3 ali 4 tednih prikaže, ako se je teliček zgodej odstavil in krava dobro pitala. Ali — predin nista 2 mesca pretekla, naj se krava nikar vnovič po plemenu ne pusti. Krava stori praviloma le 1 tele.

Do 12. leta naj se pušajo krave praviloma po plemenu; prestare pokvarijo rod, kakor premlade. Natora se ne da siliti; in če se sili, rodi medle prisiljence.

Ker od eniga teletenja do družiga večidel 11 mescov preteče, bi se znalo na eno kravo do 12. leta 11 tdet rajtati; ker se pa vselej ne obreji, se zamore — po mnogih skušnjah — sploh na eno kravo le 9 telet šteti.

Ali pride več telic ali junčkov na svet? Skušnje uče, de je število obojiga spola zlo edino, ako ravno se na eniga bika za celo leto 80 do 100 krav rajtati zamore.

Po velikosti rodbine se zamorejo teleta v majhne, 40 do 60 funtov težke, — v srednje, 60 do 80 funtov težke, — in v velike, 80 do 100 funtov težke, razdeliti. Nar veči teleta store krave Švickisga in Friškiga rodu.

Krave začno večidel še le po 3. teletu obilo molžo dajati, in skušnje uče, de tudi perve 3 teleta so manjši od poznejih. Za to umni živinorejci pervih 3 telet za rejo ne obderže.

Po Šulčikovih skušnjah prinesti krave, ki so kot telice le 2 do 4 tedne sesale, slabe le 35 do 48 funtov teške teleta na svet, — teleta od krav, ki so poldrugi ali 2 mesca sesale, so vagale pa 60 do 80 funtov. Velik razloček! ki nam očitno kaže, kako natora umno ravnanje obilno poplačuje.

Ali našim navadnim gospodarjem se ne da nič kaj dopovedati. Oni ravnajo, kakor se jim zdi brez premisljaka, brez prevdarka, češ: „kar bo, bo! de le danes en krajcar vlovim" — za povzdigo svoje živinoreje in za prihodnji stanovitni veči dobiček jim ni

*) Tisti živinorejci, ki že telice z 1 letam po plemenu ženo, se bojo morebiti s tem izgovarjali, de reko: de tudi divje goveda že o 15 mesca po plemenu gredo. Ali te poprašamo: ali tudi scer naša domača živina tako živi, kakor divja? ali se tudi divje krave v eno mero molzejo in se jim moč jemlje, kakor domačim? aH so tudi nase krave tako močne, čverste in zdrave, kakor divje? ali niso veliko bolj omehkužene po hlevih, molži i. t. d. od divjih? Slab gospodar, ki tega ne prevdari!

nič mar. V tem leži eno poplavnih vzrokov naše ve-
čidel slabe živine.

(Dalje sledi.)

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX.

V sredo 5. sušca (ranoživna) 1851.

List 10.

Vodnik pri živinoreji našim gospodarjem in gospodinjem.

(Dalje.)

Teleta rasejo tako, da noter do 12. tedna vsaki dan čez 1 funt na teži pridobijo. Navadno se rajta, da sesajo teleta vsaki dan za poldrugi funt težji postanejo. Ravno te skušnje pričajo, da mleko, ki ga teleta en dan posesa, 4 bokale ali okoli 10 funtov znêse; — potem takim se ceni 8 bokalov ali 20 funtov mleka pri sesajočim teletu za 3 funte mesa.

Je tedaj cena mleka in telečjiga mesa znana, se da lahko prerajtati, kaj več dobička donêse: ali teleta dolgo ali malo časa sesati pustiti.

Teleta, za rejo določene, naj sesajo 6 do 8 tednov, — ne za rejo take pa nar manj 8 do 14 dni.

Komur je na tem ležeče, si velike goveda zaploditi, ima v tem, de jih dalje časa sêsati pustí, gotov pripomoček v dosego tega namena. Skušnja je to do dobriega poterdila.

Dokler junčki še sesajo, se dajo z nar večim pridam rezati, zato ker se rana takrat nar lože in nar hitreje zaceli.

Kdor pa hoče močne vole za vprego imeti, jih ne sme pred, kakor o drugim létu, rezati dati. V nekterih krajih (postavim tù in tam na zgornjim Štajarskim) režejo tudi eno léto stare telice zató, de žlahnejši meso dajo.

Se teleta z godej odstavijo, se morajo obilo rediti s posnêtim mlekam, otrobi, z brašnam ali debelo moko, ali z mučkano repo in žlahnim sênam. Hočes teleta dobro spitati, ne smeš skóp biti, da bi jim zraven sêna ne pokladal tudi otrobov ali moke. Kar boš dal, to boš dobil.

Na Štajarskim, kjer imajo, kakor je sploh znano, posebno lepo govejo živino, ravnajo s teleti večidel takóle: Teleta ne za rejo sesajo 2 do 3 tedne, potem jih prodajo brez daljne reje mesarjem. Teleta za rejo sesajo 6 do 8 tednov, potem jim pokladajo do 1. léta poparjeno mešanco iz nar žlahnejšiga sêna (drobú) in otrobov ali zmletiga ovsa, vsak dan 3krat. Poleti jih ženó na dobre paše, ki so v zavetju pred hudimi vetrovi. Po plemenu jih navadno konec družiga léta pusté, — pozneje telice rade jalove ostanejo. Ako so jalove, jih v nekterih krajih (Floridan, Voitsberg, Teufenbach, Judenburg) rezati dajo, da se potem naglo odebelijo in posebno dobro meso dajo.

(Dalje sledi.)

Razgled tega, kar se je dozdej zastran pogojzdenja Krasa očitno razglasilo in priporočilo.

(Dalje.)

H 2. uprašanju.

Za prvo obsetvo (Vorsaat) g. Fl. ahacijo po-

sežno priporoča; — ali znano je, de so verhi in veje ahacije kerhki, de jih vsak močen veter in sneg polomi, de bi tedej v Kraški burji ahacije nikdar obstati ne mogle. Znano je tudi, de v dobri zemlji ahacija zares hitro raste, v pusti pa ne; ona bi bila torej dobra v močni zemlji, v zavetjih — na Krasu pa kratko in malo ne. Pa tudi v močni zavetni zemlji ni varna za prvo obsetvo, zakaj v taki zemlji korenine delječ raztegne in razširi, iz njih mladike brez cilja in konca vùn vdarijo, nove korenine raztegnejo, tako, de zemljiše gosto prepledejo, de jih pregnati več ni moč, in de žlahniši drevesa za njo in med njo zatara. Ahacija bi priporočil jez samo na bregih, kjer zemlja dol derkniti hoče, ali kjer jo dež spira, de jo je vterditi in vstanoviti treba; — tam sadite ali sejte ahacijo, in obdelujte jo za nisko mejo (Buschwald), to je, sečite jo vsako, ali vsako drugo ali tretje léto per tléh, in bote svoj namen dosegli, to je, zemlja na bregih ustavili. —

Ahacija je bila enkrat novina, in takrat močno spoštovana, tudi postrežena, v dobri zemlji se je prav dobra obnašala; — ali v borštih, v pusti zemlji, v veternih krajih, je revna ostala, in svojo slavo zgubila.

Ozrimo se rajši po domačih pečéh in skalovji. Tam, kjer nič družiga več ne raste, najdemo ružje (pinus mughus, Krummholzkiefer) ali planinski bor; na ravnim polju, v samim pesku ali groblji, raste bor (pinus austriaca et silvestris, die Schwarz- u. Weissföhre), in tudi v samih pečéh ga najdemo kratkiga, košatiga. Bor se v sadiših lahko izredí, že prvo ali drugo, nar daljši pa tretje léto k moči pride, in se presaditi zna; naglo raste, ako ravno v golavo in gorko zemljiše pride; pozimi zelen ostane, tedej zmeraj tla pokriva; odpadeno iglasto perje zemljo močno pognoji in tako perst pomnoži. Prvo in narimenitniši drevo za Kras je tedej zavoljo tega po mojih mislih bor; zraven njega v bolj globoki zemlji se bodo hrasti, kostanj, orehi, bresti, javori, jeseni, v zavetnih krajih mecesni in smreke saditi znale, in vsi ti brez perve setve (Vorsaat), ktera bi stroške časa, dela in denarja zastojn pomnožila.

Kakor hitro bodo v eni županii prostori za pogojzdenje izbrani in odločeni, se bo spoznati dalo, ktere izmed ravno imenovanih dreves bi bile mnogoverstnim krajem nar bolj prijetne. Naprej se pa to skleniti ne more, in nepotrebno bi bilo, zdaj od tega obširniši govoriti. Samo to morem pristaviti, de so te zgoraj imenovane drevesa v naših krajih nar bolj koristne, de vsakimu kraju Krasa bo ali eno ali drugo izmed njih prijetno, in de ne na vse to, kar na Krasu rase, se imamo ozirati, ampak le na to, kar nam bo bolj koristno, de se kar hitroz dobrimi nasledki Kras pogojzdi.

(Konec sledí.)

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleincis.*

Tečaj IX.

V sredo 9. maliga travna (sredozivna) 1851.

List 15.

Vodnik pri živinoreji

našim gospodarjem in gospodinjem.

(Dalje.)

Kar klajo ali kèrmo goved vtiče, skušnje umnih živinorejcov učé, da goveja živina za vsaki cent svoje teže 3 funte in pol sená vsaki dan potrebuje; ako se ji pa druga kerma poklada, mora njena tečnost toliko izdati, kolikor izdá gori imenovani polčerterti funt sená. Senó velja sploh za mero tečnosti druge piče.

Ako tedaj, postavimo, da govedo 3 cente vaga, potrebuje na dan 10 funtov in pol sená; če je 5 centov teško, ga potrebuje 17 funtov in pol; ako je 7 centov teško, 23 in pol. Samo po sebi se razume, da tolikošne piče goveja živina na dan potrebuje, da se pri dobri moči ohrani in mléka daje. Pitavna živina mora pa več piče dobivati. — 1 cent sená ali druge piče, ki za 1 cent sená zaleže, da 16 bokalov mléka.

Ako se pa živini sirova (frišna) klaja, to je, trava ali detelja poklada, je mora 3 krat več, kot suhe, dobivati, zato ker 100 funtov sirove (frišne) trave zaleže le za 25 funtov sená. Po tem se lahko prerajta, koliko živina po svoji mnogoverstni teži na dan sirove klaje potrebuje namesto suhe.

Kadar se goveji živini pozimi repa, pesa ali scer korenike pokladajo, je treba, da živina vsaki dan zraven imenovane mehke piče tudi polovico suhe klaje dobiva, da se ji dostojno vamp napolne in se živina dobro počuti.

Se poklada živini pozimi senó in slama, naj se ji daja polovica vsaciga; to ni predobra, pa tudi ne preslaba piča.

Se redí živina v olarijah, žganjarijah, sladkornih fabrikah, naj se ji zraven mehke piče poklada vsaki dan po velikosti živine 5 do 10 funtov sená ali slame.

Stelje potrebuje goveja živina, če se stanovitno v hlevu redí, vsaki dan 8—12 funtov, — ako na pašo hodi, 5 funtov. Za eno govedo se rajta na leto 30 centov stelje.

V hlevu potrebuje živina na široko 4—5 čevljev prostora, podolgama pa 10—12 čevljev. Visok naj bo hlev 10—12 čevljev.

Gorkota v hlevu pozimi naj znese po Romirjevim gorkomeru 15 stopinj, — za molzne krave in mlado živino pa 2 stopnji več, tedaj 17 stopinj. Merzel hlev jemlje kravi mléko. S samo pičo še ni vse opravljeno, da bi krava veliko mléka dajala.

So krave, kakor smo že rekli, ki so po svojim rodu (sorti) za molžo posebno dobre; — po tem je potreba še obilne tečne klaje, potem dostojne gorkote hleva, potem snažnosti suhiga hleva in snažnosti živine po koži in na vimenu, — in čiste izmolže do zadnje kaplice vsaki dan dvakrat ali trikrat. Veliko kmetovavcov je, ki tega ne véjo, da je nemarna

dekla dostikrat tega kriva, da krava manj mléka daje, za to ker vimena (posode) čisto ne sprázne. Poslednje mléko je nar boljši in nar bolj mastno; ako to zaostane, zabaše mlečne cedila v vimenu, pomanjša molžo in napravi bolezní v vimenu.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje

(Zoper dolgočasno drisko pri živini brez trebušnih bolečin.) Naberí si lepih želodovih kapič, jih v peči ali na temenu dobro posuší, da se dajo lahko v moko stléci. Spravi ta prah na suhim kraju, da ga boš v potrebi pri rokah imel. Veliko zdravilne moči ima v sebi za drisko, toda le za tako, ki (brez vnetja čev) že dalje časa terpi in živinčeta po čevah ne grize. Pri prisadni driski bi bila ta želodova moka škodljiva, zato kér iz grenkiga „zagoltnica“ obstoji. Če pa tvojo živino dolgočasna driska tare, daj to zdravilo hiravnimu živinčetu med zobanjem in zabojo (otrobi) ali pa med vodó večkrat povžiti. Ne boš se kesal maliga truda; zdravje [bolnika ti bo pernésel. Veliko lepih junčkov mi je kapica ohranila, ki bi bili scer poginiti mogli. —a—

Glas iz Krasa

za obdelanje Krasa.

(Konec.)

Celi Kras bi mogel več borštinarjev imeti, katerih dolžnost bi bila: v soseskah se prepričati, ali se v drevjoreji pri soseskah, kakor tudi pri posamesnih seljanih dolžnost na tanjko spolnuje, in nevedne podučiti. Leté bi imela vlada plačati.

Kantonski za drevjorejo vneti poglavar, ki bi imel bolj na sredi Krasa, kakor do zdej, stanovati, bi se mogel prepričati, ako soseske in njeni predpostavljeni možje, kakor tudi borštinarji na tanjko svoje dolžnosti spolnujejo, in bi mogel tudi pravico imeti, zanikerne možé odstaviti, in druge na njih mesto izvoliti.

Modra vlada bi imela skerbeti, de se pridnim drevjorednikom očitno pohvala, darila, i. t. d. delijo, zanikernim pa odločene kazni naložijo.

De se po Krasu v drevjoreji učeni in pridni učitelji postavijo, kateri naj bi šolsko mladost v potrebni drevjoreji in cepljenju dreves podučevali, zakaj ako hočemo kaj sadobiti, moramo pri mladosti začeti.

De se na vladne stroške semena vunanjih za dobro spoznanih dreves preskerbijo in poskusijo.

Ker se na Krasu veliko pomanjkanje gnoja znajde, bi bila potreba, de bi vlada na kakošno vižo za dopeljevanje gnoja po prihodnji železnici skerbel.

Med domačimi drevesi, ki na Krasu rade rastejo, in katerih semena si kmetovavci brez stroškov lahko o pravim času omislijo, imenujem tele: akacijo, od ktere